

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΙΔΡΥΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΣ ΕΝΑΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΙΟΥΝΙΟΣ

1946

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α.Ε.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",

39 — ΤΣΩΡΤΣΙΑ — 39

ΑΘΗΝΑΙ

ΒΟΡΕΙΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ

Τὸν τελευταῖο καιρὸ δημοσιεύθηκαν πολλὰ βιβλία γιὰ τὴν Β. Ἠπειρο (1) καὶ ἔτσι τὸ ἑλληνικὸ κοινὸ ἔχει κατατοπισθῆ γιὰ τὰ ἔθνικὰ του ζητήματα καὶ δὲν ἔμπορεῖ πιά ἢ ξένη προπαγάνδα εὐκόλως νὰ τὸ γελάσῃ, ὅπως ἔγινε πολλές φορές. Χρειάζεται ὅμως ἀκόμη νὰ γραφῆ ἓνα βιβλίον γιὰ τοὺς ξένους, αὐστηρὰ ἐπιστημονικὸ (τὰ ἔθνικὰ μας δίκαια δὲν φοβοῦνται τὴν ἐπιστήμη) καὶ πυκνὸ, ποὺ νὰ στηρίξῃ μὲ ὅλες τὶς μαρτυρίες τὰ ἐπιχειρήματά μας γιὰ τὴν Β. Ἠπειρο καὶ νὰ ἀνασκευάσῃ τὶς κυριώτερες ψευτιὲς τῆς ξένης προπαγάνδας. Καὶ κάτι ἀκόμη: εἶναι ἐντροπὴ, εἶναι μεγάλη ἔθνικὴ ζημία ποὺ δὲν βρέθηκε ἀκόμη χαρτί γιὰ νὰ τυπωθοῦν δύο μελέτες περὶ Ἠπείρου τῶν καθηγητῶν Δ. Εὐαγγελίδου καὶ Ν. Βέη. Ὁ πρῶτος ἐτοίμασε μελέτη γιὰ τοὺς ἀρχαίους κατοίκους τῆς Ἠπείρου, ὁ δεῦτερος ἔχει νὰ δημοσιεύσῃ κώδικα τοῦ Ἀργυροκάστρου, ὅπου φαίνεται ἡ ἑλληνικότητα καὶ ὁ πολιτισμὸς τῆς παλαιότερης Β. Ἠπείρου. Καὶ ὅμως χαρτί δόθηκε γιὰ κατώτερες μελέτες!

Ὅπως εἶπα, γράφθηκαν πολλὰ γιὰ τὴν Β. Ἠπειρο καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ εἶναι ζήτημα ἂν ἔπρεπε νὰ γράψω καὶ ἐγὼ τὰ παρακάτω, ἀφοῦ μάλιστα ἄλλοτε, στὸ βιβλίον μου, Οἱ Βόρειοι γείτονες τῆς Ἑλλάδος (1923 σ. 157, 179) μίλησα ἔστω καὶ σύντομα. Ἴσως ὅμως δὲν βλάπτει νὰ ξαναποῦμε καὶ συμπληρώσουμε τὰ ἐπιχειρήματά μας γιὰ τὴν Ἠπειρο.

1. Στὴν Ἀκαδημία μίλησα τὴν 2 Μαΐου γιὰ μερικὰ νέα βιβλία καὶ ἀρθρα ποὺ ἤξερα: Ν. Πατσέλη, Ἡ Βόρειος Ἠπειρος καὶ τὰ φυσικὰ της σύνορα 1945.—Κ. Στεργιοπούλου, Τα βόρεια σύνορα τῆς Ἠπείρου 1945.—Β. Ζώγκου, Ἡ θέσις τῆς Ἀλβανίας εἰς τὴν παροῦσαν σύρραξιν 1945.—Ἄγγ. Παπακώστα, Ἀγῶνες καὶ θυσίαι Βορειοηπειρωτῶν στὸ Εἰκοσιένα 1945.—Χρ. Παπασταύρου, Ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Β. Ἠπειρος 1945.—Θ. Παπαμανώλη, Κατακαυμένη Ἠπειρος 1945.—*Ο κ. Φ. Μιχαλόπουλος δημοσίευσε πολλὰ χρήσιμα ἀρθρα γιὰ τὴν Κορυτσά, γιὰ τὴν Μοσχόπολι, γιὰ τὴν Χιμάρρα, καὶ γιὰ τὸ Ἀργυροκάστρο (Ἡμέρα Ἑστία τ. 28 (1940) σ. 1422 τ. 29 σ. 105, τ. 29 σ. 176 καὶ τ. 38 (1945) σ. 821 καὶ 971) *Ο κ. Κερσόπουλος δημοσίευσε τὴν Ἀλβανικὴν χρονολογίαν εἰς τὸ περιοδικὸν Les Balkans τ. 9 (1937) σ. 161-239. Ἀπὸ τὶς παλαιότερες μελέτες θέλω νὰ ξεχωρίσω δύο ἀξιόλογες: Ἀλ. Πάλλη, Μελέται ἐπὶ τῆς ἀρχαίας χωρογραφίας καὶ ἱστορίας τῆς Ἠπείρου, Πανδώρα τ. 9 (1858) σ. 133 καὶ 177.—Ἡλία Δασσαρήτου Περὶ τῆς Κορυτσᾶς, Δελτίον Ἱστορ. καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τ. 5 (1900) σ. 123. Ἄλλες μελέτες ἀναφέρω παρακάτω.

1. Ἡ Ἠπειρος ἀποτελεῖ γεωγραφικὴ ἐνότητα ἀπὸ τὸν ποταμὸν Γενοῦσο ἢ Σκούμπη ἕως τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον. Αὐτὸ τὸ ἔχουν εἰπεῖ πολλοὶ γεωγράφοι, ἐδῶ θὰ ἀναφέρω τὴν γνώμη τοῦ Stadtmüller¹ ποὺ εἶναι σήμερα ἀπὸ τοὺς καλύτερους γνώστες καὶ φίλους τῆς Ἀλβανίας: «Ἡ βόρειος Ἀλβανία διαφέρει ἀπὸ τὴν Νότιον (τὴν Β. Ἠπειρο δηλ.) κατὰ τὴν φύσιν τοῦ ἐδάφους, κατὰ τὸ κλίμα καὶ τὴν χλωρίδα. Ἡ νότιος Ἀλβανία ἀποτελεῖ κατὰ τὴν ὅλην φυσικὴν κατάστασιν ἓνα ἀδιάσπαστο σύνολον μὲ τὴν μέσην καὶ νότιον Ἠπειρο». Καὶ παρακάτω: «Τὸ Ἀλβανικὸν Κράτος δὲν ἔχει φυσικὴν ἐνότητα. Κατὰ τὴν γεωγραφικὴν διάρθρωσιν, κατὰ τὴν φύσιν τοῦ ἐδάφους, κατὰ τὸ κλίμα καὶ τὴν βλάστησιν διαιρεῖται εἰς δύο μεγάλα τμήματα: Βόρειον καὶ Νότιον Ἀλβανία (ἢ Β. Ἠπειρο). Ἡ Β. Ἀλβανία μοιάζει μὲ τὸ Μαυροβούνιον καὶ τὴν Παλαιὰν Σερβίαν. Ἡ Ν. Ἀλβανία ἀποτελεῖ γεωγραφικὰ μὲ τὴν Ἠπειρο ἓνα ἀδιάσπαστο σύνολον. Γεωγραφικῶς δὲν ἔμπορεῖ νὰ χωρισθῆ ἢ Ἠπειρος ἀπὸ τὴν Ν. Ἀλβανίαν. Ἡ ἱστορία ἐπιβεβαιώνει τὸ γεγονός τοῦτο: Βόρειος καὶ Νότιος Ἀλβανία εἶχαν πάντοτε ἕως τὴν ἱστορίαν διάφορον τύχην. Ἡ κοιλάδα τοῦ Σκούμπη, τὸ σύνορον μεταξὺ τῶν δύο Ἀλβανικῶν τμημάτων, ἀπετέλεσε καὶ πολιτικὸν ἢ ἐπαρχιακὸν σύνορον». Τὸ νότιον τμήμα τῆς «Ἀλβανίας», δηλ. ἀπὸ τὸ Σκούμπη καὶ κάτω ἀνήκε πάντοτε ἕως τὰ ἠπειρωτικὰ Κράτη τοῦ Πύρρου, τοῦ Δέσποτάτου τῆς Ἠπείρου καὶ τοῦ ἴδιου τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ. Ἡ γνώμη τοῦ Stadtmüller γιὰ τὴν γεωγραφικὴν ἐνότητα τῆς χώρας ἀπὸ τὸν Σκούμπη καὶ κάτω ἕως τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον δὲν εἶναι μοναδική, ἔχει ὅμως ἰδιαίτην σημασίαν καὶ γι' αὐτὸ τὴν σημείωσα.

2. Ἡ γεωγραφικὴ ἐνότητα αὕτη μᾶς ἐξηγεῖ γιὰτί σήμερα κάτω ἀπὸ τὸν Σκούμπη ὁ πληθυσμὸς καὶ ὁ Ἀλβανόφωνος ἀκόμη εἶναι διαφορετικὸς ἀπὸ τοὺς βόρειους Ἀλβανούς. Οἱ κάτω τοῦ Σκούμπη Ἀλβανόφωνοι δὲν ξεχωρίζουν ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας, ὅπως παρατήρησε καὶ ὁ ὀνομαστὸς Σέρβος γεω-

1) Δημοσιεύτηκε στὸ περιοδικὸν Revue internationale des Etudes Balkaniques 1938 σ. 346, 368 ποὺ εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ μοῦ δανείσῃ, γιὰ νὰ τὸ ἰδῶ ὁ καθηγητὴς κ. Ν. Ἐξαρχόπουλος.

γράφος Cvijitch, ἀνθρωπολογικῶς εἶναι μάλ-
λον δολιχοκέφαλοι, ἐνῶ οἱ βόρειοι, οἱ γνησιώ-
τεροι Ἀλβανοὶ εἶναι βραχυκέφαλοι. Διαφο-
ρετικὰ εἶναι τὰ ἦθη καὶ ἔθιμά τους, τὰ ἐν-
δύματά τους. Οἱ Τόσκηδες εἶχαν συμπάθεια
πρὸς τοὺς Ἕλληνας πρὶν καλλιεργήσουν οἱ
Ἴταλοὶ τὴν ἀντίθεσι, πού ὑπάρχει σήμερα.
Οἱ ὀρθόδοξοι Ἀλβανοὶ εὐρίσκονται κάτω
ἀπὸ τὸν Σκούμπε, ἐνῶ οἱ βόρειοι εἶναι κα-
θολικοὶ ἢ Μουσουλμάνοι. Τῆ διαφορά τοῦ
πληθυσμοῦ κάτω τοῦ Σκούμπε τὴν ἐννοοῦ-
με καλύτερα, ὅταν ἐνθυμηθοῦμε ὅτι ὁ Στρά-
βων παρατηρεῖ (Ζ' 322-3) ὅτι κάτω ἀπὸ
τὴν Ἐγνατία ὁδὸ, πού πλησιάζει τὸν Σκού-
μπε, οἱ κάτοικοι εἶναι Ἡπειρώται, ἐνῶ βο-
ρειότερα Ἴλλυριοί. Ὁ ἴδιος λέγει σαφέστε-
ρα (Ζ' 51): «ἀπὸ Ἀπολλωνίας πόλεως ἢ Ἐ-
γνατία ὁδὸς διορίζει πρὸς νότον τὴν Ἡ-
πειρον... ἕως τοῦ κόλπου τοῦ Ἀμβρακικοῦ».
Ἄλλος γεωγράφος, ὁ Διονύσιος Περιηγητῆς
(στ. 398) θεωρεῖ «ἀρχὴν Ἑλλάδος» τὴν πε-
ριφέρεια τοῦ Ὀρικοῦ ἔς τὸν κόλπον τοῦ
Αὐλῶνος. Παρόμοια λέγει ὁ γεωγράφος
Πτολεμαῖος (βιβλ. 3 κεφ. 13). Ἡ περιφέρεια
Ὀρικοῦ δὲν ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὴν Ἐγνα-
τία καὶ ἔτσι ἡμποροῦμε νὰ εἰποῦμε ὅτι ὅ-
λοι οἱ ἀρχαῖοι γεωγράφοι συμφωνοῦν ἀπά-
νω-κάτω γιὰ τὰ παλιὰ βόρεια ἑλληνικὰ
σύνορα στὴν Β. Ἡπειρο.

Ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν εἶχαμε τὶς μαρτυρίες
τῶν γεωγράφων, πάλι τὰ ἀρχαῖα ἐρείπια
καὶ μνημεῖα θὰ ἡμποροῦσαν νὰ δείξουν ὅτι
ὁ Ἑλληνισμὸς ἔφθανε κοντὰ στὸν Σκούμπε.
Ὅλοι ξέρουσιν τὴν περίφημη πόλι Ἀπολλω-
νία, μὲ τὰ ὀνομαστὰ σχολειὰ τῆς πού
σπούδασε καὶ ὁ Αὐγουστός. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν
Ἀπολλωνία ἄλλες μικρότερες πόλεις ἦσαν
ἢ Ἀντιγόνηα κοντὰ ἔς τὸ σημερινὸ Τεπε-
λένι καὶ ἢ Ἀντιπάτρηα. Στὴν Ἀπολλωνία
ἔκαμαν ἀνασκαφές οἱ Γάλλοι, ὅχι ὅμως ἀ-
κόμη ἔς τὶς ἄλλες πόλεις. Ἐπιγραφές, κομ-
μάτια ἀρχιτεκτονικὰ ἢ γλυπτικὰ εὐρέθησαν
ἀμέτρητα ἔς τὴν περιφέρεια κάτω ἀπὸ τὸν
Σκούμπε.¹

Καὶ δὲν ἔχομε μόνο ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἐ-

ποχὴ σημάδια τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἀπὸ τὸν
μεσαιῶνα σώθηκαν πολλὰς βυζαντινὲς ἐκ-
κλησίαι, πού φανεροῦν τὴν ἑλληνικὴ συνέ-
χεια.² Δὲν πρέπει νὰ λησμονήσουμε ὅτι
ὁ Sufflay, ἕνας ἀπὸ τοὺς καλύτερους γνώ-
στες τῆς Ἀλβανίας ἄφηκε τὸ Βεράτι ἔξω
ἀπὸ τὸ Ἀλβανικὸ κράτος, ὅπως σημείωσα
καὶ ἔς τοὺς Βορείους Γείτονες (σ. 176).

3, Εἰς τὴν ἑλληνικὴ αὐτὴ Ἡπειρο κατέβαι-
ναν βέβαια πάντα καὶ Ἀλβανοὶ καὶ ἡμπο-
ροῦμε νὰ εἰποῦμε ὅτι μὲ τὸν καιρὸ πολλοὶ
Ἕλληνας ἔγιναν Ἀλβανόφωνοι, ὅπως καὶ
ἔς τὴν καθ' αὐτὸ Ἑλλάδα, ὅπου βέβαια
ὅλοι οἱ Ἀλβανόφωνοι δὲν εἶναι γνήσιοι
Ἀλβανοὶ. Ἡ ἀλβανικὴ προπαγάνδα ἰσχυ-
ρίσθηκε ὅτι ἔς τὴν Β. Ἡπειρο Ἀλβανοὶ
ἐξελληνίσθησαν, ὅπως οἱ Βούλγαροι εἶπαν
ὅτι ἔς τὴν Μακεδονία καὶ Θράκη οἱ Βούλ-
γαροι ἐξελληνίσθησαν. Οἱ ἰσχυρισμοὶ αὐτοὶ
εἶναι ἀφελεῖς καὶ δὲν στηρίζονται ἔς τὴν
ἐπιστήμη. Πρὶν ἔλθουν οἱ Βούλγαροι καὶ
Ἀλβανοὶ ὑπῆρχαν Ἕλληνας. Στὴ Βουλγα-
ρία οἱ τουρκόγλωσσοι ἔς τὴν ἀρχὴ Βούλ-
γαροι ἔμαθαν τὴν σλαβικὴν γλῶσσαν, ὅπως
τὴν ἔμαθαν καὶ πολλοὶ Ἕλληνας ἔς τὰ βό-
ρεια σύνορα. Ὅταν ξέρουσε σὲ πόσους
λαοὺς ξαπλώθηκε ἡ σλαβικὴ γλῶσσα, δὲν
ἡμποροῦμε νὰ δεχθοῦμε ὅτι σλαβόφωνοι
Βούλγαροι ἔμαθαν ἑλληνικὰ. Τὸ ἴδιο συμ-
βαίνει μὲ τοὺς Ἀλβανούς. Ἀπὸ μιὰ ἀξιό-
λογη μελέτη νέου ἐπιστήμονος, τοῦ Χρ. Πέ-
τρου-Μεσογείτου, πού δυστυχῶς ἀπόθανε
πρόωρα, φαίνεται πολὺ καλὰ ὅτι Ἕλληνας
ἔμαθαν ἀλβανικὰ ἔς τὰ χωριά τῆς Ἀττι-
κῆς καὶ γι' αὐτὸ οἱ ἀλβανόφωνοι διατη-
ροῦν πολλὰ φαινόμενα τῆς παλαιότερης
νεοελληνικῆς, δὲν ἔχουν π.χ. τὴ συνίζησι.³
Ἀφοῦ λοιπὸν ἔς τὴν Ἑλλάδα ἔμαθαν Ἕλ-
ληνας ἀλβανικὰ πῶς θέλετε νὰ ἐξελληνίσουμε
Ἀλβανούς ἔς τὴν Β. Ἡπειρο; Ὅπως εἶπα-
με, ἡ ἱστορία, τὰ ἀρχαιολογικὰ τεκμήρια,
τὰ χριστιανικὰ μνημεῖα δεικνύουν τὴν συνέ-
χεια τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἔς τὴν Β. Ἡπειρο.
Αὐτὸ φαίνεται καὶ ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα τοπωνύ-
μια, ὅπως Παγά, (ἀντὶ Πηγῆ), Βῆσσα καὶ τόσα
ἄλλα.⁴ Ἄν εἶχε διακοπὴ ἢ συνέχεια, δὲν
θὰ ὑπῆρχαν δωρικὰ καὶ ἄλλα ἀρχαῖα το-
πωνύμια ἔς τὴν Β. Ἡπειρο. Ἀλλ' ἀρχαῖκός
πρέπει νὰ θεωρηθῆ καὶ ὁ τσιτακισμὸς πού
ὑπάρχει σὲ μερικὰ ἰδιώματα τῆς Β. Ἡπεί-
ρου. Ὁ Ηοέγ νόμισε⁴ ὅτι οἱ Χειμαριῶτες
ἦρθαν ἀπὸ τὴν Κάτω Ἰταλία, ὅπου ἐπίσης

1. Γιὰ τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα βλ. Πατσέλην σ. 33 καὶ
78. Ἡ ἀλβανικὴ τῆς ἡπειρωτικῆς ἐνότητος ἔχει ἀμέ-
τρητο πλῆθος ἑλληνικῶν λέξεων, ἀκριβῶς διότι ἡ ἀ-
νάμιξι τῶν Ἑλλήνων μὲ τοὺς Ἀλβανούς ἦτο μεγάλη
B. I. Hardy gli elementi neohellenici nella lingua Al-
banese Budapest 1935.

2. Βλ. καὶ Α. Κεραμοπούλου Οἱ Ἕλληνας καὶ οἱ
βόρειοι γείτονες 1945 σ. 197. Εἰς τὴν Ἀκαδημία κα-
τὰ τὴν συνεδρία τῆς 2ας Μαΐου ὁ κ. Κ. νόμισε ὅτι
ἀνακάλυψε πρῶτος καὶ μόνος τὸν Στράβωνα καὶ κατη-
γόρησε νεώτερον ἐπιστήμονα ὅτι τοῦ πῆρε τὴν ἀνακά-
λυψιν ὅλως διόλου ἀδικῆ ἢ κατηγορία. Τὸν Στράβω-
να ξέρει ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ ὁ D. Constantopoulos,
Zur Nationalitäten Frage Südosteuropas 1940 σ. 47.

3. Ἐπιγραφές δημοσιεύθηκαν ἀπὸ τὸν Σ. Ἀρι-
στάρχην ἔς τὸ Ἐπιγραφικὸν τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει
Ἑλληνικὸν Φιλολογικὸν Συλλόγον τ. 13 (1880) σ. 84.
Ἐπίσης ἔς τὸ βιβλίον τοῦ C. Patch, Das Sandschak
Berat in Albanien 1904 καὶ τὴ διατριβὴν τοῦ Prashniker,
Muzakia und Malakastira 1924. Στὴν παραλία Γράμ-
ματα τῶν Ἀκροκεραυνίων ὑπάρχει πλῆθος ἐπι-
γραφῶν μέχρι σήμερα. Βλ. Σπ. Λάμπρου, Νέος Ἑλ-
ληνομνήμων 12, 25.

1. Βλ. Σπ. Λάμπρου, Αἱ ἀρχαιότητες καὶ τὰ βυζαν-
τινὰ μνημεῖα τῆς βορειοδυτικῆς Ἡπείρου, Ν. Ἑλλη-
νομνήμων τ. 10 (1913) σ. 276, 457—Φρ. Βεραάκη, Βυ-
ζαντιακοὶ ναοὶ τῆς βορείου Ἡπείρου. Πρακτικὰ Ἀρ-
χαιολογικῆς Ἑταιρείας 1914 σ. 243.

2. Βλ. Ἀφιέρωμα εἰς Κ. Ἀμαντινὸν 1940 σ. 250.

3. Βλ. Δ. Εὐαγγελίδην, Ἡ βόρειος Ἡπειρος 1919 σ.
250.—Σπ. Λάμπρου, Τὰ ἑλληνικὰ δίκαια, Νέος Ἑλ-
ληνομνήμων 10 (1913) σ. 283.

4. Βλ. περιοδικὸν Ἀθηνῶν τ. 36 (1925) σ. 289. Πρβ.
καὶ Δένδιαν, Ἀθηνῶν 38, 72. Ὁ Δένδιαν ἐτυμολογεῖ
τὸ ὄνομα Χιμάρα ἐκ τοῦ χίμαρος (τράγος), ὅπως τὸ
Βουνα τῆς Κάτω Ἰταλίας προϋποθέτει τὸ ἑλληνικὸν βοῦς.

ὕπάρχει τοιτακισμὸς σὲ μερικά ἑλληνικά ἰδιώματα· τοιτακισμὸς ὅμως ὑπάρχει σὲ πολλά μέρη τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ἐπομένως τὸ ἴδιο φαινόμενο ἔς τὴ Χιμάρα δὲν προϋποθέτει μετανάστευσι ἀπὸ τὴν Ἰταλία ἀλλὰ παλαιὰ συνέχεια. Τὸ ἀντίθετο μάλιστα εἶναι ἱστορικῶς γνωστὸ, ὅτι πολλοὶ Χιμαριῶτες καὶ ἄλλοι Ἡπειρώτες ἔνεκα τῶν τουρκικῶν διωγμῶν ἐπῆγαν ἔς τὴν Ἰταλία, μερικοὶ δὲ ἀπ' αὐτοὺς ζήτησαν ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ Κυβέρνησι καὶ τοὺς ἔδωσε χτήματα ἔς τὴν Ἠλεία τὸ 1875.¹ Εἶναι καὶ αὐτὸ δείγμα ἑλληνικότητος τῆς Β. Ἡπείρου. Καὶ τὰ γλωσσικὰ τεκμήρια λοιπὸν φωνάζουν ὅτι Ἕλληνες εἶναι οἱ κάτοικοι τῆς Βορείου Ἡπείρου.

4. Ὅτι οἱ Ἀλβανόφωνοι δὲν εἶναι ὅλοι γνήσιοι Ἀλβανοὶ, ἀλλὰ καὶ με ἑλληνικὸ αἷμα φαίνεται καὶ ἀπὸ τὰ αἰσθήματά τους· ἀμέτρητοι εἶναι οἱ βορειοηπειρώτες καὶ πολλοὶ Ἀλβανόφωνοι μεταξὺ αὐτῶν, ποὺ πολέμησαν γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὸ 1821 καὶ ἔπειτα, ποὺ ἔδωσαν τὴν περιουσίαν τους γιὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα ἔς τὴν Ἡπειρο ἢ τὴν ἄλλη Ἑλλάδα ἢ γιὰ ἄλλους εὐεργετικούς σκοπούς, ποὺ λευθέρωσαν αἰχμαλώτους κατὰ τὸ 1821². Γνωστὰ εἶναι τὰ ὀνόματα τῶν Ζαππαίων, τοῦ Ἀρσάκη, τοῦ Σίνα, τοῦ Μπάγκα, τοῦ Ζωγράφου καὶ τῶν ἄλλων μεγάλων εὐεργετῶν. Καὶ πρὶν ἀπὸ τὸ 1821 ἀκόμη πολλοὶ Ἡπειρώτες ἔδειξαν πανελλήνια αἰσθήματα με μεγάλα κληροδοτήματα, ὅπως ὁ Λ. Χρήστου³ ποὺ τὸ 1787 μοίρασε τὴ μεγάλη του περιουσία σὲ σχολεῖα καὶ νοσοκομεῖα ὅλου τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Αὐτὰ τὰ σχολεῖα δὲν ὠφέλησαν μόνο τοὺς Ἕλληνες ἀλλὰ καὶ τοὺς Ἀλβανούς, οἱ ὁποῖοι πρὶν γίνῃ τὸ Ἀλβανικὸ Κράτος ἐμορφώνοντο ἑλληνικά. Εἶναι γνωστὸ ὅτι ὁ θρυλικὸς Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλὸς ἔς τὴν Β. Ἡπειρο δούλεψε περισσότερο γιὰ τὸν Χριστιανισμὸ καὶ γιὰ τὰ σχολεῖα καὶ ὅτι οἱ Τουρκαλβανοὶ τὸν «ἐπνιξαν με σχοινί» τὸ 1779 κοντὰ ἔς τὸ Βεράτι. Ὁ ἅγιος Κοσμᾶς εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς πρώτους ποὺ μαρτύρησαν γιὰ τὸν χριστιανικὸ Ἑλληνισμὸ τῆς Β. Ἡπείρου.

Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ λησμονήσουμε τὴ μεγάλη, τὴν ἀνυπολόγιστη δουλειὰ ποὺ ἔγινε ἔς τὴ Μοσχόπολι τῆς Β. Ἡπείρου καὶ πρὶν ἀπὸ τὸν Κοσμᾶ. Σχολεῖα, τυπογραφεῖα, ὀρφανοτροφεῖα βοήθησαν τὸν πολιτισμὸ καὶ μόρφωσαν ὄχι μόνο Ἕλληνες, ἀλλὰ καὶ Βουλγάρους καὶ Ἀλβανούς καὶ Σέρβους. Εἴμεθα ὑπερήφανοι γιὰ ὅτι κατορθώσαμε ἔς τὴ Μοσχόπολι, ὅπως οἱ Τουρκαλβανοὶ πρέπει νὰ ἐντρέπονται γιὰ τὴν κατὰστροφὴν τὸ 1769. Ἀπὸ τὴ Μοσχόπολι ἢ ἀπὸ ἄλλα σχολεῖα ἑλληνικά μορφώθηκε καὶ ὁ

Γρηγόριος ὁ Ἀργυροκαστρίτης «ἀρχιεπίσκοπος Εὐβοίας» ποὺ μετάφρασε καὶ δημοσίευσε τὸ 1827 τὸ Εὐαγγέλιο ἔς τὴν Ἀλβανικὴ καὶ ἔβαλε ἔτσι τὶς βάσεις τῆς Ἀλβανικῆς φιλολογίας. Ἄς σημειωθῇ ἀκόμη ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησι τὸ 1904 δαπάνησε γιὰ τὸ τύπωμα τοῦ Ἀλβανοελληνικοῦ λεξικοῦ τοῦ Κίνου Χριστοφορίδου, γιὰ τὸν ὁποῖο ἔγιναν ἐθνικὲς ἑορτὲς ἔς τὴν Ἀλβανία τὸ 1930¹. Βλέπετε πόσο εὐεργετικὸς φάνηκε ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς γιὰ τοὺς Ἀλβανούς.

5. Ἡμεῖς καυχώμεθα ὅτι με τὰ ἠπειρωτικὰ σχολεῖα μας ἐμορφώσαμε τόσοσους Ἀλβανούς (καὶ Τουρκαλβανούς ποὺ ἐπῆραν μεγάλες θέσεις στὴν Τουρκία, ἔγιναν βεζιρηδες κλπ.). Ἀντίθετα οἱ Τουρκαλβανοὶ παλαιότερα καὶ τελευταῖα μόνο καταστροφές ἔφεραν στὴν Ἡπειρο. Ἀπὸ τὸν 17ον αἰῶνα οἱ Τουρκαλβανοὶ πίεζαν καὶ λήστευαν τόσο συχνὰ τοὺς ὀρθοδόξους χριστιανούς τῆς Β. Ἡπείρου, ὥστε πολλὰ χωριά τούρκεψαν γὰ νὰ γλυτώσουν ἀπὸ τὰ βάρσανα². Χωρὶς τοὺς ἀναγκαστικούς αὐτοὺς τουρκεμούς ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς Β. Ἡπείρου θὰ ἦτο σήμερα πολὺ περισσότερος. Γιὰ τὶς ληστρικές ἐπιδρομὲς τῶν Τουρκαλβανῶν στὴν Ἑλλάδα καὶ στὴν Ἡπειρο ἀναφέρω μιὰ μαρτυρία ἀξιόπιστη παλαιὰ τοῦ Κ. Κούμα, ἀπὸ τὴν Ἱστορία του τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων (τ. 12, 545): «Οἱ Ἀλβανοὶ ἀπὸ τοῦ 1787 - 1792 ἔτους ἠρήμωσαν χώρας, ἔκαυσαν κώμας καὶ ἐγέμισαν ἀπὸ δάκρυα ὄλην τὴν Ἑλλάδα. Στίφη πολυάριθμα περιερχόμενα ἀφόβως ὄχι μόνον ἀγρούς καὶ κώμας διήρπαζαν ἀλλ' ἀπεφάσισαν νὰ λεηλατήσουν καὶ πόλεις». Ἐτσι καταστράφηκε καὶ ἡ Μοσχόπολι, πρωτότερα ὅμως, ὅπως εἶπαμε παραπάνω.

Ἀπὸ τὰ χρόνια τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἄρχισε ἡ καταστροφὴ χωριῶν καὶ ἐξακολουθεῖ ἔως τὶς ἡμέρες μας. Τὸ 1913 ἔξ αἰτίας τοῦ πολέμου τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου κατὰ τῶν Τούρκων ἐκάησαν πολλὰ χωριά. Τὸ 1915 - 17 ὅταν οἱ Ἴταλοὶ κατεβῆκαν στὴν Ἡπειρο κυνήγησαν μαζί με τοὺς Ἀλβανούς πάλι συστηματικὰ τὸν Ἑλληνισμὸ. Ὑστερα ἀπὸ τὴν ἰταλικὴν κατοχὴ Ἀλβανοὶ κοὶ Ἴταλοὶ ἐξακολούθησαν τὴν καταστροφὴ τῶν ἑλληνικῶν χωριῶν. Καὶ ἀφοῦ ἔγινε τὸ κομμουνιστικὸ Κράτος τοῦ Ἐμβέρ Χότζα συνεχίζεται με τὸν ἴδιο τρόπο τὸ κυνήγημα τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ μεγάλη ἰδέα τῶν Ἀλβανῶν ἦτο παλαιότερα νὰ καταβοῦν ἔς τὴν Πρέβεζα καὶ τὸν Ἀμβρακικὸ κόλπο³. Αὐτὸ φάνηκε καὶ

1. Βλ. Εὐλογίου Κουρίλα, Ἀλβανικαὶ Μελέται 1933 σ. 21 — Τοῦ ἴδιου, Νέα Ἀκαδημία Μοσχόπολεως 1935 σ. α'.

2. Γιὰ τὸν γνωστὸ ἐξισλαμισμὸ τῆς Καραμουρατιᾶς βλ. καὶ Ἰ. Λαμπρίδη, Ἀττικὸν Ἡμερολόγιον τοῦ 1898 σ. 115.

3. Βλ. Σαμὴ βῆη Φράσσορη, Ἡ Ἀλβανία τί ἦτο, τί εἶναι καὶ τί πρέπει νὰ εἶναι ;... Σόφια 1907. Καὶ στίς συζητήσεις τὶς μυστικὰς ποὺ ἔκαμαν Ἀλβανοὶ με τὸν Στ. Σκουλούδη τὸ 1877 δὲν ἔκρυψαν τὰ σχέδιά των νὰ καταβοῦν ἔς τὴν Πρέβεζα. Βλ. Στ. Σκουλούδη, Ἀ-

1. Κ. Βάμβα, Περὶ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Ἑλληνοαλβανῶν καὶ ἰδίως περὶ τῶν εἰς Ἑλλάδα μεταναστευσάντων, Παρνασσός τ. 1 (1877) σ. 19.

2. Βλ. Πανδώρα τ. 10 (1860) σ. 69. Ἡ Κορυττὰ ἔστειλε πεντακόσιους ἐθελοντές ἔς τὸ 1821, ἐλευθέρωσε πολλοὺς αἰχμαλώτους.

3. Βλ. Ἐπετηρίδα Βυζαντινῶν Σπουδῶν 5,101.

κατά τὸ διάστημα τῆς Κατοχῆς, ὅταν οἱ Ἄλβανοί με τοὺς Ἰταλοὺς πρῶτα καὶ τοὺς Γερμανοὺς ἔπειτα ἔκαψαν χωριὰ ἑλληνικὰ ἔς τὴν Β. Ἠπειρο καὶ ἔς τὴν Θεσπρωτία (τὴν Τσαμουριά) καὶ ζητοῦσαν τὴν αὐτονομία ἢ ἀνεξαρτησία τῆς. Γι' αὐτὸ καὶ ὅταν ἐπρόκειτο ὕστερα ἀπὸ τὸν παγκόσμιον πόλεμον νὰ ἀνταλλαγῶν οἱ Τουρκαλβανοὶ τῆς Θεσπρωτίας, ἡ Ἄλβανία κατάφερε νὰ μείνουν ἔς τὴν Ἠπειρο, γιὰ νὰ ὑπάρχη ἕνας πυρήνας ἄλβανικός γιὰ τὰ σχέδια τοῦ μέλλοντος¹. Τὸ σημερινὸ κομμουνιστικὸ καθεστὼς τῆς Ἄλβανίας ἐξακολουθεῖ τὴν καταστροφὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ αὐτὸ σημαίνει ὅτι δὲν ἄλλαξαν τὰ σχέδια τῶν Ἄλβανῶν. Ἄν μάλιστα ξανάλθουν κάποτε οἱ Ἰταλοὶ ἔς τὰ Βαλκάνια (ποῖος ἢ μπορεῖ νὰ βεβαιώσῃ ὅτι δὲν θὰ γίνῃ πιά αὐτό;), δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι θὰ κατεβάσουν τοὺς Ἄλβανοὺς ἔς τὴν Ἠπειρο. Νὰ μὴ λησμονήσουμε ὅτι τὴν καταστροφὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἠπέιρου ἄρχισαν οἱ Ἰταλοὶ ἐδῶ καὶ δυὸ χιλιάδες χρόνια, ὅταν ὁ Αἰμίλιος Παῦλος κατάστρεψε 70 πόλεις με 150.000 κατοίκους κατὰ τὸν Πλούταρχο. Αὐτὸ δὲν εἶναι τυχαῖο.

6. Βλέπουμε πῶς Ἄλβανοὶ καὶ Ἰταλοὶ ἐπιδιώκουν καὶ θὰ ἐπιδιώκουν τὸν ἐξαφανισμὸ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἠπέιρου. Οὔτε τὴν αὐτονομία ποὺ ἀναγκάσθηκαν τὸ 1914 ἔς τὴν Κέρκυρα νὰ δεχθοῦν δὲν φύλαξαν. Ἄν, ὅ μὴ γένοιτο, ἡ Β. Ἠπειρος μείνῃ ἄλβανική, ὁ ἐκεῖ Ἑλληνισμὸς θὰ καταστραφῇ ὀλόκληρος. Καὶ αὐτονομία ἂν ξαναδοθῇ, πάλιν θὰ καταστραφῇ, θὰ γίνῃ ὅ,τι ἔγινε με τὸν Ἑλληνισμὸ τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας· ἡ αὐτονομία τῆς ἔφερε ταχύτερα τὴν καταστροφὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐκεῖ.

Αὐτὴ λοιπὸν πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀμοιβὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ γιὰ τοὺς μοναδικοὺς ἀγῶνες του με τὸ μέρος τῶν συμμάχων; Ἡ καταστροφὴ του; Οἱ σημερινοὶ σύμμαχοί μας, Ρῶσοι, Ἄγγλοι, Ἀμερικανοί, οἱ ὁποῖοι ὅλοι βεβαίωσαν τὴν ἀξία τῶν ἀγῶνων μας θὰ δεχθοῦν τὰ ἑλληνοαλβανικὰ σύνορα ποὺ ὠρισεν ἡ Ἰταλία στὸ πρωτόκολλο Φλωρεντίας τὸ 1913 γιὰ τοὺς σκοποὺς τῆς; Θέλουμε ἀκόμα νὰ ἐλπίζουμε ὅτι οἱ μεγάλοι σύμμαχοι δὲν ἢμποροῦν νὰ ἐγκρίνουν τὰ φασιστικὰ σύνορα τοῦ 1913.

Ἄλλὰ τότε πρέπει ὄχι μόνον νὰ ἐλευθερωθῇ ἡ Β. Ἠπειρος, ἀλλὰ καὶ με σύνορα κατάλληλα νὰ ἀσφαλισθῇ. Δὲν ἢμπορεῖ κανεὶς νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα νὰ ξαναπολεμήσῃ στὸ Τεπελένι καὶ τὴν Κλεισούρα. Οἱ Ἄλβανοί, ὅπως καὶ οἱ Βούλγαροι, εἴτε κομμουνιστὲς εἶναι εἴτε ἱμπεριαλιστὲς

ἔχουν ἕνα πρόγραμμα, νὰ ἐπεκταθοῦν εἰς βάρος τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐάν λοιπὸν οἱ σύμμαχοι θέλουν νὰ δείξουν τὴν πειὸ στοιχειώδη δικαιοσύνη, πρέπει νὰ ἐλευθερώσουν καὶ νὰ ἐξασφαλίσουν τὸν Ἑλληνισμὸ τῆς Ἠπέιρου. Ποιὰ πρέπει νὰ εἶναι τὰ νέα σύνορα, δὲν εἶναι ἀνάγκη λεπτομερικὰ νὰ τὰ ὀρίσουμε ἡμεῖς σήμερα. Χονδρικὰ ὅμως ἢμποροῦμε νὰ εἰποῦμε ὅτι πρέπει νὰ φθάσουν ἀπ' τὴ μιὰ μεριά στὸν κόλπο τοῦ Αὐλώνος καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη θὰ περιλάβουν τὴν πεδιάδα τῆς Κορυτσᾶς. Χωρὶς αὐτὴ μένει ἀνοικτὴ ἡ θύρα γιὰ εἰσβολὴ στὴ Μακεδονία. Ὁ στρατηγὸς Sarrail, ὅταν ἦλθε στὴ Μακεδονία, ἐπῆρε καὶ τὴν Κορυτσᾶ, γιὰ νὰ ἐξασφαλισθῇ ἀπὸ εἰσβολὴ ἀπὸ τὴν Ἄλβανία. Καὶ τὸ 335 π. χ. ὁ Ἰλλυριὸς βασιλεὺς Κλεῖτος ἀπὸ τὴν πεδιάδα τῆς Κορυτσᾶς καὶ τὸ πέρασμα τοῦ Πηλίου ζήτησε νὰ εἰσβάλλῃ στὴ Μακεδονία, ἀλλ' ἐνικήθη ἀπὸ τὸν Μ. Ἀλέξανδρο. Εἶναι λοιπὸν ἀπαραίτητη ἡ ἐξασφάλισι τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπὸ τὴν πλευρὰ αὐτῆ.

7. Ἀναφέραμε γεωγραφικοὺς, ἱστορικοὺς, ἐκπολιτιστικοὺς, λόγους ἀσφαλείας ποὺ πρέπει νὰ καθορίσουν τὰ σύνορα τοῦ Ἑλληνισμοῦ με τὴν Ἄλβανία. Μὰ δὲν εἶναι μικρότεροι οἱ νομικοὶ λόγοι, τὰ «κεκτημένα δικαιώματα». Γιὰ τὴν Β. Ἠπειρο ἡ Ἑλλάδα πολέμησε τρεῖς φορές, τὴν ἐλευθέρωσε ἀπὸ τοὺς Τούρκους τὸ 1912-3, καὶ τὸ 1940 ἀπὸ τοὺς Ἰταλοὺς. Ὅταν ὠρίσθησαν τὰ σύνορα τῆς Φλωρεντίας τὸ 1913, ἐπαναστάτησε ἡ Β. Ἠπειρος καὶ οἱ Ἄλβανοὶ στὴ συμφωνία τῆς Κέρκυρας τὸ 1914 ἀναγνώρισαν τὴν αὐτονομία τῆς (τὴν ὁποία ὅμως δὲν φύλαξαν). Ἡ συμφωνία Τιτόνη-Βενιζέλου τοῦ 1919 ἔδειξεν ὅτι οἱ Ἰταλοὶ ἀναγνώρισαν ὡς ἄδικα τὰ σύνορα τοῦ 1913 καὶ ἐδέχθησαν νέα σύνορα, ἀπὸ τὰ Γράμματα τῶν Ἀκροκεραυνίων με τὴν Κορυτσᾶ πρὸς τὴν λίμνη Πρέσπα. Οἱ ἴδιοι οἱ Ἄλβανοὶ στὴ συμφωνία τῆς Καπιστίτης ἐδέχθησαν νὰ ἀναγνώρισουν τὶς ἀποφάσεις τῶν Δυναμῶν. Ὅταν ὁ Βενιζέλος τὸ 1913 ἐπρότεινε δημοψήφισμα γιὰ νὰ φανῇ καλύτερα ἡ ἔθνολογικὴ κατάστασι, δὲν τὸ δέχθησαν οἱ Ἰταλοὶ καὶ αὐτὸ σημαίνει ὅτι τὸ ἐφοβοῦντο².

Σήμερα ὑπάρχει καὶ ἄλλος λόγος νομικός. Οἱ Ἄλβανοὶ πολέμησαν με τοὺς Ἰταλοὺς κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ νικήθησαν³.

νέκδοτα διπλωματικὰ ἔγγραφα καὶ ἐκθέσεις. Νέα Ἐποχὴ 10 Ἀπριλίου 1927.

1. Βλ. τὴν μελέτην Πατσέλη, σ. 85, Παπασταύρου σ. 90. Τὶς καταστροφὰς τῶν ἑλληνικῶν χωριῶν τῆς Θεσπρωτίας καὶ τὶς σφαγὰς καταγράφει με ὀνόματα καὶ ἀριθμοὺς ὁ Παπαμανώλης, Κατακαμηνὴ Ἠπειρος 1945. Ἔτσι λεπτομερικὰ ἔπρεπε νὰ καταγραφῶν καὶ οἱ καταστροφὰς τῆς Β. Ἠπέιρου.

1. Γιὰ τὶς συμφωνίαι τοῦ πρώτου πολέμου καὶ τὴν ἀποφί ἀπὸ διεθνοῦς δικαίου βλ. L. Maccas, La question Grécoalbanaise 1921 (σ. 190 ἡ συμφωνία τῆς Καπιστίτης) — Κ. Ρέντη, Τὸ βορειοηπειρωτικὸν ζήτημα 1922—Α, Franculis L'Épire du Nord Paris 1921.— Τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν ἔγραψε καὶ ἔστειλε ἐξῶ τῆς Ἑλλάδος καλὸ ὑπόμνημα με τὸν τίτλον «Τὰ δικαιώματα τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῆς Βορείου Ἠπέιρου». Πολλὰ ἄρθρα γράφθησαν στὶς ἐφημερίδας ἀπὸ ἀρμόδιους κριτὰς, τὸν κ. Κ. Ρέντη, τὸν κ. Γ. Μελά, τὸν καθηγητὴ κ. Κ. Εὐσταθιάδη καὶ ἄλλους.

2. Βλ. Πατσέλη σ. 142.

3. Τὸ ζήτημα τοῦτο τὸ ἐξετάζει τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ζώγκου ποὺ σημειώσαμεν στὴν ἀρχή.

Θά θελήσουν οί μεγάλοι σύμμαχοι νά ἀδικήσουν τήν νικήτρια Ἑλλάδα καί νά ἀμείψουν τήν νικημένη Ἀλβανία;

8. Ἀλβανοί καί Ἕλληνες εἶναι οἱ πιό ἀρχαῖοι καί οἱ πιό συγγενεῖς λαοί τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου, οἱ ὁποῖοι καί ὁσ τῆ νεώτερη ἱστορία εἶχαν τόση ἐπικοινωνία ἀναμεταξύ τους. Βέβαια ἡ μουσουλμανική θρησκεία ἔφερε ἕνα σχίσμα, ἔκαμε τοῦς Τουρκαλβανούς καταστροφεῖς καί γιά τήν Ἠπειρο. Οἱ καταστροφεῖς ὅμως τοῦ παρελθόντος θά ἔπρεπε νά λησμονηθοῦν, καί οἱ δυό λαοί ἀδελφικά νά συνεργασθοῦν γιά τὸ μέλλον. Οἱ Ἀλβανοί πρέπει νά δεχθοῦν αὐτό πού εἰπώθηκε ἐδῶ καί δυό χιλιάδες χρόνια, ὅτι τὸ Ὄρικό ὅς τὸν κόλπο τοῦ Αὐλῶνος εἶναι ἡ ἀρχή τῆς Ἑλλάδος. Τὸ νησί Σάσων, ἀφοῦ μέ τὰ Ἐπτάνησα ἔμεινε ἀπὸ τὸ 1815 ἕως τὸ 1864 ὅς τὴν ἐξουσία τῆς Ἀγγλίας δόθηκε ὁσ τὴν Ἑλλάδα. Τὸ νησί λοιπὸν Σάσων εἶναι σήμερα ἀρχή τῆς Ἑλλάδος».

Ἄλλοῦ ὑπάρχουν ἀλύτρωτοι Ἀλβανοί, ὅχι ὅς τὴν Β. Ἠπειρο.

Θέλω νά ὑπενθυμίσω ὅτι ἄλλοτε, ἐπὶ τῆς πρωθυπουργίας τοῦ Γεωργίου Θεοτόκη, ἔγιναν συνεννοήσεις μέ τοῦς Ἀλβανούς καί πολιτικός ἱκανός, ὁ Ἰσμαήλ Κεμάλ Βλιώρας ἐδέχετο νά φθάσῃ ἡ Ἑλλάδα ὅς τὸν κόλπο τοῦ Αὐλῶνος καί νά γίνῃ ἔπειτα δυαδικὸ ἑλληνοαλβανικὸ Κράτος¹. Ὁ Ἰσμαήλ Κεμάλ ἔλεγε: «ἀμφότεροι οἱ λαοὶ ἔχουσιν ἀνάγκη ἀλλήλων. Ὁ εἷς ἤθελε συμπληρώσει τὸν ἕτερο. Ὅ,τι ἀδυνατεῖ ὁ Ἀλβανός, θά κατορθώσῃ ὁ Ἕλλην καί τὰ νάπαλιν». Ἡ πολιτικὴ τοῦ Ἰσμαήλ Κεμάλ, ὅχι τοῦ Ἐμβέρ Χότζα θά εἶναι καί σήμερα χρήσιμη ὁσ τὴν Ἀλβανία.

Κ. ΑΜΑΝΤΟΣ

1. Ν. Καζάζη, Ἑλληνοαλβανικὴ συνεννόησις 1907 σ. 30 καί 45.

ΞΕΡΩ ΜΟΝΟ...

Σὲ περίμενα νᾶρθεῖς
κ' ἡ καρδιά μου χτυποῦσε.
(Πόσα χρόνια ἀπὸ τότες!
Μήτε ξέρω ποιά ποῦσαι.)

Μήτε ξέρω ποιά αἰτία
μ' εἶχε φέρει σιμά σου:
Ποῦ καθόσουν, πῶς ἦταν
ἀκριβῶς τ' ὄνομά σου;

Μήτε ξέρω ποιὸ ἀγέρι
σ' εἶχε φέρει σιμά μου
κι' ἀνασιτάτωσης ξάφνου
τὴν πικρὴ μοναξιά μου.

Ξέρω μόνο, πῶς εἶχε
σὰν ἀπὸ ἔβενο κόμη,
γλυκὰ μάτια, καί χεῖλι,
πιὸ γλυκύτερα ἀκόμη.

Καὶ σὰν μέγαμε μόνοι
σιτὸ παμπόθητο σκότος,
πῶς δὲν ἤμουννα πάντα
ποῦ σ' ἀγκάλιαζα πρῶτος.

Πόσα χρόνια ἀπὸ τότες!
τὰ μετροῦ μέ πικρία.
(Δὲν προσμένω πιά νᾶρθεῖς
κ' ἡ καρδιά μου εἶναι κούα.)

ΚΟΥΛΗΣ ΑΛΕΠΗΣ